AI ACT

KI-FORORDNINGENS RELEVANS FOR SKOLEN

Kenneth Bareksten

INNHOLD

INNLEDNING 03

HVA ER KI-FORORDNINGEN? 04

HVA SIER KI-FORORDNINGEN OM BRUK? 06

BRUKE REGELVERKET I PRAKSIS 08

FEM PRAKTISKE TILTAK TIL SKOLEN 10

VIKTIGE FRISTER 12

AVSLUTNING OG KILDER. 13

Innledning

Generativ kunstig intelligens brukes nå aktivt i undervisningen, både blant elever og lærere. Med økt bruk følger nye utfordringer knyttet til personvern, etikk og jus. For å sikre trygg bruk har EU innført AI Act (2024), som får direkte betydning for skolehverdagen. Det er derfor viktig å vite hva dette betyr for deg som lærer.

Denne korte e-boka er laget for å gjøre det enkelt å forstå de nye reglene. Her finner du praktiske forklaringer, konkrete eksempler fra skolen og enkle råd for hvordan du kan tilpasse deg det nye regelverket. Målet er at du skal føle deg trygg og rustet til å bruke KI-verktøy på en ansvarlig måte, slik at både du og elevene får utbytte av teknologien.

Boka er lisensiert under CC-BY-SA og skrevet med et KI-verktøy som forskningsassistent. Du kan fritt dele, bruke og bygge videre på teksten så lenge den beholder den samme frie lisensen.

Oslo, juni 2025

LÆRERLIV
Fra klasserom til storsamfunn

Kapittel 1

Hva er KI-forordningen?

AI Act er EUs første samlede lov for kunstig intelligens. Den ble formelt vedtatt våren 2024, publisert 12. juli 2024 og trådte i kraft 1. august 2024.[1]

KI-forordningen (AI Act) skal sikre at KI-verktøy brukes på en trygg, ansvarlig og etisk måte. For oss i skolen, så innebærer det at reglene skal beskytte lærere og elever, slik at teknologien kan brukes uten å bekymring for negative konsekvenser eller rettighetsbrudd. For å gjøre dette mer oversiktlig er det utarbeidet et oversiktlig system som sorterer verktøyene etter hvor stor risiko de medfører ved bruk, og hvilke krav som gjelder for hver kategori.

Forordningen deler KI-verktøy inn i fire hovedkategorier, basert på hvor stor risiko de utgjør ved bruk, for eksempel i skolen. Dette hjelper deg som lærer å forstå hvilke krav som gjelder for ulike typer verktøy, og gjør det enklere å følge regelverket.

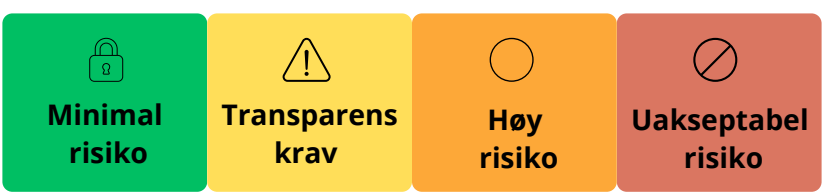

Minimal risiko

Dette er KI-systemer som påvirker hverdagen din og elevenes liv i liten grad. Eksempler fra skolehverdagen kan være spamfiltre i e-postsystemet ditt eller enkle læringsspill du bruker i klasserommet for å engasjere elevene, men som ikke samler inn data fra brukeren. Disse systemene krever lite tilsyn fra deg og har svært begrensede regler knyttet til seg.

[1] Artikkel 113: Forordningens ikrafttredelse og anvendelse
https://artificialintelligenceact.eu/article/113/

Transparens krav

Her finner vi KI-verktøy som er en del av det daglige arbeidet, og som potensielt kan ha noe innvirkning på undervisningen og elevens hverdag, men uten store konsekvenser. Dette gjelder for eksempel chatboter eller generative KI-verktøy som lager bilder eller tekst. Her må du som lærer sørge for at elever og foresatte vet at det er en KI de kommuniserer med eller får innhold fra. Disse systemene krever jevnlig kontroll og oppfølging, men regelverket krever ikke omfattende rapportering eller grundige dokumentasjoner. [2]

Høy risiko

KI-verktøy i denne kategorien kan ha stor påvirkning på elevenes framtid, fordi de brukes til å ta viktige beslutninger om vurdering, karaktersetting eller videre utdanningsløp. Et eksempel er KI-drevne vurderingsverktøy som automatisk retter elevoppgaver eller eksamener, eller systemer som lager detaljerte profiler av elevenes evner og prestasjoner. Her er regelverket strengt: Disse verktøyene må gjennomgå grundige risikovurderinger, tydelig dokumentasjon, kontinuerlig overvåking og full åpenhet om hvordan beslutningene tas. [3]

Uakseptabel risiko

Den siste kategorien er systemer som utgjør en alvorlig risiko for elever og lærere. Dette gjelder særlig KI som diskriminerer basert på kjønn, etnisitet eller funksjonsevne, eller som forsøker å manipulere eller påvirke brukernes adferd på uakseptable måter. Disse KI-systemene er helt forbudt å bruke i skolen, uten unntak. Et eksempel kan være systemer som samler inn sensitive opplysninger uten samtykke eller systemer som diskriminerer bestemte elevgrupper. [4]

Det er derfor viktig at du som lærer forstår hvilken kategori KI-verktøyene du bruker tilhører, slik at du vet hvilke krav du må oppfylle for å følge regelverket.

---

[2] Artikkel 50 Transparenskrav.
https://artificialintelligenceact.eu/article/50/

[3] Artikkel 6: Klassifisering av høyrisikosystemer
https://artificialintelligenceact.eu/article/6/

[4] Artikkel 5: Forbudt bruk av KI
https://artificialintelligenceact.eu/article/5/

Kapittel 2

Hva sier forordningen om bruk?

Personvern og GDPR

Når skolen din tar i bruk KI-systemer, gjelder personvernreglene i GDPR fullt ut. Kort fortalt innebærer dette at skolen må behandle elevenes personopplysninger på en forsvarlig måte. Som lærer betyr dette at du må være bevisst på hvordan elevenes data samles inn, lagres og brukes. Elevene og foresatte skal vite nøyaktig hva slags data som samles inn, hvorfor det gjøres, og hvordan opplysningene brukes videre. [5]

For eksempel, hvis du bruker en adaptiv læringsplattform som samler inn informasjon om elevenes faglige nivå og utvikling, må elevene og foresatte informeres klart og tydelig om dette. De skal også gis mulighet til å reservere seg eller få tilgang til informasjonen som er lagret om dem. [6]

Ansvar og åpenhet

Når skolen innfører et nytt KI-verktøy, må det være helt klart hvem som er ansvarlig for bruken. Vanligvis vil dette være skolens ledelse, men som lærer har du også et ansvar for å være tydelig overfor elevene og foresatte om hvilke KI-systemer som brukes i undervisningen din, og hva hensikten med bruken er. [7]

For eksempel, hvis skolen bruker KI for å analysere elevenes leseferdigheter, må det kommuniseres tydelig hvordan systemet fungerer, hva resultatene brukes til, og hvilke konsekvenser det kan få for elevene. Åpenhet er avgjørende. Elevene skal forstå hvorfor KI-verktøy brukes, og foresatte skal føle seg trygge på at barnas data behandles forsvarlig og med klare hensikter.

[5] Artikkel 2(3): Omfanget av GDPR
https://artificialintelligenceact.eu/article/2/

[6] Artikkel 10: Behandling av data.
https://artificialintelligenceact.eu/article/10/

[7] Artikkel 50: Åpenhetsforpliktelser
https://artificialintelligenceact.eu/article/50/

Databruk og sikkerhet

Når skolen bruker KI-systemer, stiller forordningen og GDPR krav om at all databruk må skje på en transparent, sikker og lovlig måte. Dataene skal kun brukes til det formålet som er kommunisert til elevene og foresatte, og det skal settes opp sikre rutiner for hvordan opplysningene oppbevares, brukes og eventuelt slettes.I praksis innebærer dette at skolene må gjennomføre regelmessige revisjoner og kontroller av KI-systemene de bruker. Det skal sikres at systemene fortsatt fungerer som de skal, at dataene ikke havner på avveie, og at elevenes rettigheter ivaretas. For eksempel må skolen sikre at elevens opplysninger ikke kan bli tilgjengelig for uvedkommende gjennom tekniske feil, hacking eller utilsiktet deling. [8]

Som lærer er du en viktig del av dette arbeidet. Du må være oppmerksom på eventuelle feil eller unormal oppførsel i KI-verktøyene og raskt melde fra om problemer. Målet er at elevene skal være trygge på at deres data blir ivaretatt, slik at du kan konsentrere deg om det viktigste: god undervisning.

KI-Literacy

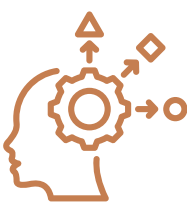

Kompetanse er en nøkkel for forsvarlig bruk av KI i skolen. EU-forordningen slår fast at det ikke er nok å bare kjøpe eller ta i bruk et KI-verktøy, de som bruker teknologien, må også forstå den. Det betyr at lærere, skoleledere og andre ansatte må få opplæring tilpasset både deres rolle og nivå. Regelverket legger vekt på at denne kompetansen skal stå i forhold til både den tekniske kompleksiteten og hvem KI-systemene påvirker.

"De som tar i bruk KI-systemer, skal så langt det lar seg gjøre sørge for at deres ansatte og andre som bruker eller opererer KI-systemer på deres vegne, har tilstrekkelig KI-kompetanse. Dette skal gjøres med hensyn til deres tekniske kunnskaper, erfaring, utdanning og opplæring, samt konteksten KI-systemene skal brukes i , og med tanke på hvilke personer eller grupper KI-systemene rettes mot." [9]

[8] Artikkel 10: Databruk og styring
https://artificialintelligenceact.eu/article/10/

[9] Artikkel 4: KI-kompetanse
https://artificialintelligenceact.eu/article/4/

Kapittel 3

Bruke regelverket i praksis

Det kan være vanskelig å forstå hva risikonivåene i forordningen betyr i praksis. Her er seks konkrete eksempler fra skolehverdagen som gjør det lettere å vurdere hvilke KI-verktøy som innebærer ulike former for risiko.

Eksempel 1: Bruk av chatbots

En chatbot som svarer på spørsmål om timeplan, lekser eller når neste fridag er, regnes vanligvis med **transparenskrav**. Det betyr at den krever jevnlig kontroll, men er relativt enkel å bruke uten omfattende dokumentasjon. Men dersom chatboten begynner å gi faglige vurderinger, karakterforslag eller råd om videre studievalg, går den over til kategorien **høy risiko**. Da kreves grundige risikovurderinger, dokumentasjon på hvordan beslutningene tas, og full åpenhet overfor elever og foresatte.[10]

Eksempel 2: Automatisk vurderingssystem

Når skolen bruker et KI-verktøy som automatisk gir poeng eller karakterer, for eksempel selvrettende prøver i ITS Learning **høy risiko** hvis de brukes som vurdering av læringsutbytte. Skolen må ha en risikovurdering på plass, følge opp treffsikkerheten jevnlig, og læreren har alltid siste ord. Elever og foresatte skal vite hvordan poengene beregnes og kontrolleres [11]

RISIKOVURDERING

Minimal risiko
Verktøy som spamfilter eller enkle læringsspill, som krever lite tilsyn

Transparenskrav
Chatboter, virtuelle assistenter og adaptive lærings-plattformer som trenger regelmessig kontroll.

Høy risiko
KI-verktøy som direkte påvirker elevenes vurderinger, karakterer eller utdanningsvalg. Disse krever grundige risikovurderinger.

Uakseptabel risiko
KI-systemer som diskriminerer eller manipulerer brukernes adferd, og derfor ikke tillates brukt.

[10] Artikkel 50: Krav om åpenhet. https://artificialintelligenceact.eu/article/50/

[11] Artikkel 6(2), Annex 3: høyrisiko KI-systemer. https://artificialintelligenceact.eu/annex/3/

Eksempel 3: Digitale læringsspill

Et enkelt læringsspill med KI som gir elevene oppgaver basert på hvilket nivå de ligger på, havner vanligvis i kategorien **minimal risiko**. Slike verktøy krever minimalt med oppfølging og har få restriksjoner knyttet til seg. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at spillet ikke begynner å samle inn sensitive opplysninger eller skape profiler uten klar informasjon og samtykke.[12]

Eksempel 4: Adaptive læringsplattformer

Adaptive læringssystemer tilpasser undervisningen ved å analysere elevens progresjon. Mange av de store digitale læreverkene er delvis eller helt adaptive. Disse har ofte transparenskrav, men man må jevnlig sjekke at systemet brukes som avtalt, informere elever og foresatte, og sikre at personvernrutiner følges. Om systemet lagrer og samler persondata er det en **høy risiko** ifølge forordningen, fordi dataene kan påvirke elevenes læringsløp og dermed gi konsekvenser. [13]

Eksempel 5: KI-baserte elevkartlegginger

Hvis skolen bruker et KI-system som vurderer elevenes sosiale ferdigheter, psykiske helse eller spesialpedagogiske behov, blir dette **uakseptabel risiko**. Systemer som predikerer behov for ekstra støtte eller spesialundervisning krever grundig dokumentasjon, full åpenhet, og tett oppfølging. Skolen må alltid sikre at slike systemer ikke diskriminerer enkelte elevgrupper.[14]

Eksempel 6: Uakseptable systemer

Et system som overvåker elevenes aktivitet på nett for å lage detaljerte profiler uten eksplisitt samtykke, eller som for eksempel styrer elevenes adferd gjennom manipulerende belønnings-systemer, regnes som **uakseptabel risiko**. Unntak er Safe Exam Browser, men kun hvis den brukes på eksamen.KI-systemer skal aldri ta avgjørelser alene, og må alltid være under menneskelig kontroll.

I lukkede nett, som for eksempel Osloskolen, gjelder fortsatt forordningen. Nettverket styrker sikkerheten, men ikke risikoklassifiseringen og pliktene man har ved bruk.[15]

---

[12] Artikkel 6(2), betraktning 56: høyrisiko ved evaluering. https://artificialintelligenceact.eu/recital/56/

[13] Artikkel 6(2), Annex 3(b): styre progresjon. https://artificialintelligenceact.eu/annex/3/

[14] Artikkel 5(1f): sosiopsykologisk kartlegging. https://artificialintelligenceact.eu/article/5/

[15] Artikkel 3 (4): Skolen er operatør for systemene. https://artificialintelligenceact.eu/article/3/

Kapittel 4

Fem praktiske tiltak til skolen

Praktiske tiltak

Når forordningen trer i kraft som praktisk regelverk, vil gjennomføringsevne være avgjørende for om skolene håndterer overgangen trygt eller får utfordringer. Målet bør være å ha nødvendig oversikt og kontroll i god tid før de første fristene er virksomme. Her er fem aktuelle tiltak å starte med.

1 - Kartlegg og klassifiser alle KI-verktøy

Lag en oppdatert oversikt over alle KI-systemer som er i bruk eller planlagt tatt i bruk. Noter formål, leverandør og hvilke elev- eller ansattdata som behandles. Klassifiser hvert verktøy etter risikograd. [16]

> Eksempel: Ved skolestart gikk IKT-ansvarlig en runde i personalet og oppdaget at tre AI-drevne quiz-generatorer var i bruk. Ett av verktøyene lagret alle svar på servere i India, mens de to andre kun genererte spørsmål lokalt uten å samle elevdata.

2 - Sikre datastyring, personvern og åpenhet

Hold orden på dataene. Lagre dem sikkert og sørg for god kvalitet. Ta bare inn det du virkelig trenger, og slett resten når jobben er gjort. Si tydelig fra når en KI har bidratt og hvor dataene lagres før folk bruker verktøyet.[17]

> Eksempel: En lærer bruker en app for grammatikktrening. Ingen var klar over at appen lagret alle besvarelser på servere i USA før det ble kjent etter et datainnbrudd der 300 elevtekster lekket.

[16] Artikkel 6 og Annex 3: klassifisering av KI-systemer. https://artificialintelligenceact.eu/article/6/

[17] Artikkel 10; art. 50; art.5: datastyring, personvern, åpenhet https://artificialintelligenceact.eu/article/10/

3 – Etabler et tydelig ansvarskart

«Alle» har ansvar er det samme som at ingen har ansvar. Sørg for at hvert KI-verktøy har en navngitt voksen som eier bruken og som skjønner hva en risikovurdering er. [18]

> Eksempel: Skolen bruker en KI-basert skrivehjelp i norskfaget. Verktøyet gir elever tilbakemeldinger på tekstene deres slik at de kan forbedre grammatikk og struktur, men ingen har ansvar for å vurdere om rådene faktisk er faglig forsvarlige. Resultatet er at elever får dårlig veiledning uten at noen fanger det opp.

4 – Bygg KI-kompetanse i hele skolemiljøet

Utarbeid en årlig kompetanseplan som favner lærere, elever og foresatte. Kombiner korte mikro-økter med praktiske verksteder der deltakerne øver på å identifisere bias, tolke KI-forslag og skrive gode ledetekster.[19]

> Eksempel: Skolen arrangerer «KI-uken» i oktober: hver morgen en femminutters «KI-frokost» på personalrommet, midt på dagen elevworkshop i biblioteket, og torsdag kveld en åpen foreldrekafé der elever viser hvordan de bruker KI-assistenten i realfag.

5 – Lag en kultur for kontinuerlig revisjon

Regelverket er ikke et engangsprosjekt. Tenk mer «periodisk service» enn «EU-kontroll hvert fjerde år». Legg inn faste dager i årshjulet for å sjekke verktøyoversikt. Hva bruker elevene og hva bruker lærerne? Gå samtidi igjennom personvern, databruk og kompetanse. [20]

> Eksempel: Skolen har laget en liste over KI-verktøy, men den er fra 2022. I mellomtiden er to nye systemer tatt i bruk, uten vurdering av risiko. Det oppdages først ved en ekstern tilsynsrunde.

[18] Artikkel 26 (2): menneskelig oversikt. https://artificialintelligenceact.eu/article/26/

[19] Artikkel 4: KI-kompetanse. https://artificialintelligenceact.eu/article/4/

[20] Artikkel 9 (2a): Risikostyring. https://artificialintelligenceact.eu/article/9/

Kapittel 5

Viktige frister

Forordningen gjelder alle sektorer, men kravene til høyrisikosystemer er særlig relevante for skoler. Dette fordi KI blir benyttet av lærere og elever som direkte har en tilknytning til kompetanse, læringsutbytte og videre læring.

Det betyr at forbudte systemer allerede må avvikles innen 6 måneder fra iverksettelsen august 2024, høyrisiko etter 12 måneder og transparenskrav etter 18 måneder.

Tidslinje

Fase	Frist	Hva gjelder?	Artikkel
1. Forbudte systemer (uakseptabel risiko	6 mnd.	Alle systemer med uakseptabel risiko må avvikles (forbud)	Art. 113 Artikkel 5
2. Høyrisikosystemer	24 mnd.	Krav til risikovurdering, dokumentasjon og overvåking for høyrisiko-KI	Art. 113 a Fort. 179 Art.6 Annex III
3. Transparenskrav	24 mnd.	Krav om å informere brukere når de samhandler med KI (chatbot, generativ KI osv.)	Art, 113 b Artikkel 50
4. Full anvendelse	24 mnd.	Alle øvrige bestemmelser og krav gjelder fullt ut	Art. 113

Kapittel 6

Avslutning og kilder

Avsluttende tanker

Som lærer trenger du ikke være ekspert på teknologi eller jus, men du må forstå hvordan verktøyene du bruker påvirker elevene dine. KI-forordningen (AI Act) gir oss et rammeverk, men det er opp til oss å fylle det med innhold som ivaretar både læring og rettssikkerhet og personvern. Start med å stille spørsmål: Hva bruker vi? Hva gjør det med elevene? Hvem har ansvaret?

Vær nysgjerrig, vær kritisk, vær etisk bevisst og jobb sammen med kolleger for å utvikle en ansvarlig praksis for bruk av KI-verktøy. Fremtiden formes ikke av regler alene, den formes av oss som bruker dem klokt.

Kilder

EU Artificial Intelligence Act
https://artificialintelligenceact.eu/

Strategi for kunstig intelligens
https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/it-politikk/KI-strategi/id2639883/

Satsing på kunstig intelligens
https://www.forskningsradet.no/forskningspolitikk-strategi/ltp/kunstig-intelligens/

Bruk og håndheving av kunstig intelligens
https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2025/bruk-og-handheving-av-kunstig-intelligens/

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom)
https://nkom.no/aktuelt/nkom-blir-vaktbikkje-for-kunstig-intelligens-i-norge